

DESPRE COMPETITIVITATEA CAPITALULUI UMAN DIN AGRICULTURA ROMÂNESCĂ

G. MURSA

F.E.A.A., Universitatea "Al. I. Cuza", Iași

e-mail: mursa@uaic.ro

The target of this work is to analyse the competitiveness of the human capital of the Romanian agriculture. Although the half of population of our country is employed at this sector, the agriculture produces a tenth part of the GDP. This sign show with great clarity which is the productiveness of the sector that offer an important part of the daily subsistences of the consumers. The most visible result of this situation is the level of the wages got for the farmers. Of this point of view, the competitiveness of the human national capital is worse than that of the countries of European Union. But there are many reasons of believing that this situation can be improved by means of a few economic policies ones capables of stimulating the private and public investments in education, new technologies and the protection of the environment. In this way, the Romanian agriculture can overcome a big distance between the productiveness of his human capital and that of the western agrarian systems.

Keywords: *human capital, education, agriculture, environment, economic policy.*

Sistemul economic românesc trece printr-o perioadă de mari transformări structurale determinate de trei mari procese ce se suprapun: trecerea la organizarea bazată pe piața liberă, integrarea în structurile vest-europene și globalizarea. Caracteristica definitorie a acestora o reprezintă intensificarea crescândă a competiției chemată să participe la satisfacerea într-o măsură tot mai ridicată a nevoilor de consum. Consecința imediată resimțită de economia autohtonă este necesitatea de a își adapta sectoarele componente astfel încât să răspundă exigențelor ridicate ale noilor realități contemporane. Din punctul nostru de vedere, punctul nevralgic al economiei românești este sectorul agricol. Afirmția se bazează pe analiza productivității și competitivității sale ținând cont că aici se concentrează aproape jumătate din volumul de forță de muncă autohtonă dar se crează, anual, doar a zecea parte din Produsul Intern Brut. O asemenea situație nu are corespondent în sistemul economic occidental, structură performantă în care România dorește să se integreze. Competitivitatea modestă a agriculturii autohtone are mai multe cauze care țin de gradul de înzestrare cu mașini și utilaje, gradul de dezvoltare și maturizare a piețelor specifice, starea infrastructurii (căile de acces și comunicație), capacitatea de asimilare a inovației și, nu în ultimul rând, performanța capitalului uman.

MATERIAL ȘI METODĂ

Lucrarea de față studiază șansele sectorului agricol românesc din perspectiva competiției deschise prin procesele de integrare vest-europeană și globalizare. Studiul se concentrează asupra stării capitalului uman din agricultura autohtonă încercând să evalueze punctele tari și slabe ale acestuia din perspectiva competiției europene și globale. Prezentul demers va recurge la metode specifice de cuantificare a nivelului de investiție în calificarea profesională, în obținerea cunoștințelor de specialitate, în promovarea inovației tehnologice și va raporta rezultatul la productivitatea sectorului agricol analizată prin contribuția acestuia la crearea Produsului Intern Brut. Lucrarea apelează la analiza comparativă a rezultatelor obținute de agricultura românească, pe de o parte, și cea occidentală, pe de altă parte. Combinând elemente de analiză a datelor statistice cu noțiuni de teorie economică (în special din zona capitalului uman), prezentul demers conduce spre formularea unor recomandări privind căile de urmat pentru ameliorarea randamentului capitalului uman autohton concentrat în sectorul agricol.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Performanța oricărui sistem economic se calculează ca raport între rezultatele obținute și resursele utilizate în vederea atingerii scopurilor propuse. În această complicată ecuație intră mai mulți factori a căror contribuție este, deseori, greu de cuantificat. Spre exemplu, pentru a măsura gradul de eficiență a sistemului agricol dintr-o țară și aportul determinant al factorilor trebuie analizate producția la hectar, gradul de înzestrare tehnologică, gradul de dezvoltare a infrastructurii, distanța față de piețele de desfacere etc. Pe lângă toate cele menționate trebuie adăugată productivitatea muncii deoarece resursele umane sunt de departe cele mai importante input-uri pentru orice sistem productiv. Evident, performanța factorului uman depinde capital de investiția făcută cu ameliorarea calificării profesionale, a cunoștințelor presupuse de schimbările tehnologice, cu îmbunătățirea alimentației și a stării de sănătate a forței de muncă. Într-un sistem economic performant, asemenea cheltuieli – investiții în capitalul uman – trebuie să se regăsească în producția pe cap de salariat. De aceea, producția *per capita* sintetizează toată activitatea respectivului domeniu fiind, prin urmare, și cel mai bun barometru al gradului de investiție în capitalul uman. Analizând lucrurile dintr-o astfel de perspectivă și comparând realitatea sectorului agricol autohton cu cea a domeniilor similare din Europa occidentală sau Statele Unite ale Americii avem toate motivele de îngrijorare.

Evoluția istorică a demonstrat că, pe măsura trecerii timpului și a ameliorării performanțelor sistemelor economice, ponderea activităților agricole în volumul global al activităților procuratoare de subzistențe are tendința clară de restrângere. Afirmația își păstrează valabilitatea inclusiv în țările cu agricultură puternică și mari exportatoare de produse de acest gen. Putem formula chiar o teoremă conform căreia gradul de dezvoltare a unei economii naționale se află în relație de inversă proporționalitate cu ponderea producției agricole în Produsul intern brut. Cu alte cuvinte, un sistem economic devine din ce în ce mai avansat pe măsură rolul

activităților agricole se reduce în termeni relativi în favoarea sectorului industrial și domeniului serviciilor. Analiza datelor pe țări precum Statele Unite, Germania, Franța sau Marea Britanie, cele mai performante economii ale lumii, confirmă ipoteza noastră. Totuși, afirmația anterioară nu presupune că agricultura din areale menționate este neperformantă; dimpotrivă, ea și-a pierdut din importanța relativă deoarece a devenit atât de eficientă încât a reușit să rezolve problema alimentară într-o măsură ridicată. Altfel spus, ea a dobândit un grad atât de ridicat de productivitate încât poate asigura subzistențele celei mai mari părți a populației din țările menționate doar cu o pondere mică din Produsul intern brut. Productivitatea în creștere a sistemului agricol din zonele amintite a făcut ca o parte din ce în ce mai mare din resursele disponibile, în special cele umane, să fie direcționate spre industrie și sfera serviciilor. Acest lucru a făcut ca, de-a lungul istoriei, ponderea producției agricole în PIB să se reducă semnificativ. Același lucru s-a întâmplat cu volumul forței de muncă alocat domeniului. Ca o consecință, în țări foarte avansate din punct de vedere economic, numărul angajaților în agricultură se reduce, mereu, în termeni procentuali. Procentul ridicat al celor ce lucrează în agricultură constituie practic un semn al subdezvoltării sistemului economic. Din această perspectivă, România se află departe de o țară foarte dezvoltată și cu un sector agricol foarte performant precum Franța, înglobând o pondere a forței de muncă de 10 ori mai ridicată. În termeni comparativi, acest fapt ne spune că diferența de productivitate între agricultorul român și cel francez este enormă.

Tabelul 1

Ponderea forței de muncă în agricultură și contribuția acesteia în PIB

Nr. crt.	Țară	Pondere forței de muncă în activități agricole	Pondere agricultură în PIB
1	Moldova	49,6%	22,5%
2	România	36,4%	11,9%
3	Spania	5,9%	3,3%
4	Italia	5,0%	2,7%
5	Franța	3,7%	2,7%
6	Olanda	2,9%	2,6%
7	Canada	2,8%	2,3%
8	Germania	2,5%	1,1%
9	Statele Unite	2,5%	1,6%
10	Marea Britanie	1,4%	1%

Sursa: www.dataranking.com

Analiza comparativă a datelor din tabel ne conduce la câteva considerații vis-à-vis de investiția în capitalul uman din agricultura românească. Din datele prezentate, se observă că disproporția dintre ponderea forței de muncă din agricultură și ponderea PIB creată în agricultură este cea mai ridicată în țara noastră, 40 % dintre angajații autohtoni producând doar 12% din valoarea finală a

bunurilor și serviciilor obținute în interiorul națiunii. Acest lucru înseamnă o producție finală estimată la aproximativ 12 miliarde de euro. Dacă raportăm această valoare la proporția celor din agricultură (calculând 36% din totalul populației autohtone) tragem concluzia că agricultura produce un PIB de 1600 euro pe cap de locuitor (în jur de 2400 dolari) în condițiile unei medii globale din sistemul economic autohton de 4800euro/locuitor. Am calculat valorile de mai sus raportând totalul populației unei țări la procentul celor ce lucrează în sectorul producției agricole. Apoi, am calculat valoarea PIB-ului produs în agricultură (raportând PIB total la ponderea alocată acestui sector) împărțând-o la ponderea populației din domeniu. De aici a rezultat o medie a PIB pe cap de locuitor creată de domeniul analizat în prezentele rânduri. Dacă vom compara datele obținute, remarcăm că agricultorul nord-american produce o valoare adăugată brută în medie de aproximativ 25.000 dolari *per capita* iar cel olandez aduce anual pe piață un PIB mediu de 35.000 dolari pe cap de locuitor. După cum se poate constata diferența este uriașă. Din nefericire pentru agricultura românească asemenea decalaje de competitivitate reflectă, în mare măsură, nivelul investiției în capitalul uman din acest sector.

Tabelul 2

Media PIB pe locuitor creat în agricultură (dolari)

Nr. crt.	Țară	PIB pe locuitor creat în agricultură	Raport cu PIB din agricultură creat în România
1	Moldova	315	8 : 1
2	România	2400	1 : 1
3	Spania	14400	1 : 6
4	Italia	16500	1 : 7
5	Franța	26000	1 : 11
6	Olanda	35000	1 : 15
7	Canada	28800	1 : 12
8	Germania	15000	1 : 6
9	Statele Unite	25000	1 : 10
10	Marea Britanie	26500	1 : 11

Sursa: www.dataranking.com

Evident, raportul de eficiență de 1 la 15 în defavoarea muncitorului român și în avantajul celui olandez nu poate fi explicat în totalitate prin componenta capital uman. Sistemul agricol din “țara lălelor” dispune de sisteme de irigații performante, de acces facil la fertilizatori sau la utilaje de mare productivitate, de căi de transport bine puse la punct și de un sistem educațional foarte bine adaptat atât cercetării de înaltă calitate cât și cerințelor concrete de pe piața produselor agricole or acestea constituie avantaje indiscutabile ce determină creșterea semnificativă a valorii adăugate create în domeniu. Totuși, fără calificări profesionale deosebite, fără continua perfecționare a muncitorilor și specialiștilor din domeniu, fără un grad de sănătate ridicat al forței de muncă specifice,

competitivitatea fermierului olandez nu ar fi cu mult mai mare decât a celui din România.

Tabelul 3

Gradul de competitivitate (sănătate, educație primară și educație universitară)

Nr. crt.	Țară	Educație universitară și pregătire profesională	Sănătate și educație primară
1	Moldova	3,78	6,01
2	România	4,34	6,38
3	Spania	4,87	6,94
4	Italia	4,77	6,93
5	Franța	5,57	6,92
6	Olanda	5,67	6,90
7	Canada	5,51	6,95
8	Germania	5,42	6,37
9	Statele Unite	5,82	6,60
10	Marea Britanie	5,57	6,89

Sursa : World Economic Forum (2006) The Global Competitiveness Report 2006-2007

Datele de mai sus arată că gradul de performanță al sistemului economic, în general, și cel al sectorului agricol, în particular, se află într-o evidentă relație pozitivă cu calitatea sistemului sanitar și de învățământ, mai precis, cu zonele cele mai importante ale investiției în capitalul uman. Cu foarte puține excepții, analiza datelor ce privesc majoritatea țărilor lumii scoate în evidență că productivitatea capitalului uman din orice sector al economiei depinde de cheltuielile alocate ameliorării educației generale și de specialitate dar și de cele alocate sistemului educațional. De aceea, o politică economică ce vizează îmbunătățirea performanțelor din agricultura autohtonă trebuie să creeze atât condițiile pentru ridicarea standardelor de calitate în învățământul primar și universitar (de specialitate) dar să stimuleze, concomitent, alocarea de resurse ce vizează îmbunătățirea stării de sănătate a forței de muncă din domeniu.

CONCLUZII

Analiza comparativă a datelor privind valoarea adăugată brută produsă anual de sectorul agricol din mai multe țări scoate în evidență faptul că gradul de competitivitate al capitalului uman din domeniu se situează mult sub cel al țărilor din Europa occidentală sau America de Nord. Mărimea Produsului Intern Brut pe locuitor – indicatorul ce sintetizează acest grad de competitivitate - arată decalaje uriașe între ceea ce produce capitalul uman indigen și cel din țări precum Olanda, Franța sau Statele Unite ale Americii. Situația se datorează mai multor factori însă analiza comparativă a calității educației și stării de sănătate a populației din zonele din diverse sisteme economice arată că între productivitatea forței de muncă din domeniu și performanța domeniilor ce influențează direct calitatea capitalului

uman există o relație pozitivă. De aceea, recuperarea importanțelor decalaje dintre agricultura românească și cea a țărilor pomenite poate fi realizată prin stimularea investițiilor în educație, cercetare și ameliorarea stării de sănătate a populației, în general, a celei din sectorul agricol, în special.

BIBLIOGRAFIE

1. *** Anuarul Statistic al României, 2006 – Institutul Național de Statistică, www.insse.ro.
2. *** The Global Competitiveness Report 2006-2007, 2007 – World Economic Forum.
3. *** www.dataranking.com.